

FINNIS

Lukasgillets Medlemstidning

Nummer 17 | Maj 2020

SKÅL
SKÅL
SKÅL!

MATS RYDSTERN
-09

» ÄLDERMAN HAR ORDET

Ingen har undgått att märka effekterna av den pågående pandemin. Tusentals människor har insjuknat och dött i vårt land; i mer folkrika länder är siffrorna större. För att begränsa smittspridningen har en rad olika åtgärder vidtagits. Gränser har stängts, reseförbud har införts, rekommendationer har utfärdats av ansvariga myndigheter när det gäller inställande av möten och offentliga arrangemang som konserter, fotbollsturneringar samt begränsningar av trängseln på restauranger och barer. De ekonomiska konsekvenserna för företag i vissa branscher har varit svåra; många har tvingats i konkurs.

Social distansering har föreslagits; man ska hålla avstånd till varandra och dessutom ofta tvätta händerna. WHO har – som en del säkert vet – föreslagit att termen 'social distansering' ska ersättas av 'fysisk distansering' eftersom man avråder från fysiska möten men uppmuntrar till möten via telefon och sociala media av olika slag. Lukasgillet uppmuntrar också till sådana sociala aktiviteter. Många äldre är ofrivilligt ensamma, och även de som nu arbetar hemifrån saknar kamraterna på sina arbetsplatser.

Bekämpningen av smittspridningen och omhändertagande av de som smittats har aktualiserat en rad etiska frågor alltifrån prioritering av intensivvårdsplatser till inskränkningar i människors fri- och rättigheter genom kontrollåtgärder och övervakning (t ex delning av mobildata), vilket också aktualiserar etikfrågor. En översikt över de etikfrågor som pandemier aktualiserar finns i en skrift som Statens medicinsk-etiska råd publicerat i mitten av maj i år, och till vilken två Lukasbröder bidragit.

»Den som gör en resa har alltid något att berätta« skrev **Matthias Claudius** på 1700-talet (fast på tyska): *Wenn einer eine Reise tut, dann kann er etwas erzählen.*

När den pågående pandemin tvingade oss att ställa in **Vårutflykten** kom **Finis** redaktör att tänka på att vår älderman gjort många resor om vilka han skulle kunna berätta som plåster på sårerna för den inställda bussutflykten till konstens Österlen.

Läs om **Göran Hermeréns** resa till Japan 2019 – och se fler av hans bilder på sidorna 6–7!

◆ Tempel, Tokyo

»... det är osäkert vad som blir inställt, men information om gilletts kommande aktiviteter kommer att finnas på Lukasgilletts hemsida.«

Många länder har valt olika strategier, som det så småningom blir intressant att utvärdera och jämföra. Vad kan vi lära för att ha bättre beredskap för framtida kriser av detta slag? Vad kan man göra för att hindra att hemtjänsten och äldreboenden blir centra för smittspridningen? Pandemin har bland annat visat på brister i äldreården som politikerna i framtiden får svårt att blunda för.

Finis malorum? När är provningarna över? Det spekuleras – som säkert inte undgått någon i vårt gille – om en andra våg till hösten. Ingen vet något med säkerhet; det är det enda vi vet med säkerhet. Den osynliga rubriken över denna korta krönika blir därför "inställt och osäkert": det är osäkert vad som blir inställt, men information om gilletts kommande aktiviteter kommer att finnas på Lukasgilletts hemsida – www.lukasgillet.se.

"Inställt och osäkert". Vad som däremot inte är osäkert är att Peter Löwegren – som intervjuats i detta nr av Johan Stenström – har gjort en unik insats i Lukasgilletts styrelse. Under ett kvarts sekel har han innehaft tunga poster i styrelsen (sekreterare, skattmästare) som han skött på ett utomordentligt sätt. Dessutom har han genom sina sociala talanger spritt glädje och glans över Lukasgilletts styrelsemöten. När han avtackades tilldelades han också gilletts förtjänstmedalj.

▼ GÖRAN HERMERÉN

Foto: GÖRAN HERMERÉN

FINIS – organ för Lukasgillet i Lund ett sällskap med anor från 1898
Hemsida: www.lukasgillet.se
Gilletts huvuduppgift: "att hålla konstens fana högt över slätten"

Älderman: Göran Hermerén
Vice älderman: Johan Stenström
Skattmästare och webbställare: Robert Hofbauer
Sekreterare: Mats Rydstern

Ritmästare: Gunnar Ottosson
Kommunikationsmästare & redaktör för Finis: Per Lindström / bildochmedia@telia.com
Arkivarie och bitr gillesmästare: Thomas Holm
Gillesmästare: Ulf Kristoffersson

» KONSTIGT I LUND (1)

Den 26 mars 2020 fyllde Sveriges äldsta studenttidning 100 och vi är en samling gamla Lundagårdsredaktörer som slutspurtar i arbetet att få till en jubileumsbok som berättar om stort och smått från Hjalmar Gullbergs dagar till idag. Bläddrandet i gamla årgångar väcker minnen till liv. Minns plötsligt den stora konststriden som min företrädare som redaktör Örjan Björkhem skrev om i december 1978.

Rubriken är "Den konstnärliga polisen" och ingressen slår fast att staden blivit ett konstverk rikare, ett konstverk som i sitt slag är fullkomligt unikt eftersom det existerar endast på grund av att det *inte* existerar. Ett uteblivet blyertsstreck på några gatenar på Sankt Petri Kyrkogata hade, tack vare polisens trafiksektion och stadens gatukontor, förvandlats till något stort; ett konstverk som i blyertsstreck avslöjar inte bara byråkrati och stelbenthet utan också ärlighetens pris. 1978 kostade den 7 kronor.

Allt började med att den japanska konstnären Fukiko Nakabayashi skulle ställa ut på Galleri S:t Petri och ville rita ett streck från galleriet tvärs över gatan och på det sättet förbinda sin konstutställning med ett träd på den motsatta sidan. En vacker tanke och, skriver Björkhem, "uppeldad av byråkratisk nit" stegade Marie Sjöberg iväg till polisen och lämnade in Ansökan om tillstånd, jml allmän och lokal ordningsstadga samt lag om allmänna sammankomster. Detta efter tidigare duster med byråkratin: *Polisens trafiksektion var inte sämre. De slog sig ner, vuxna karlar, efter att ha varit ute och mätt gatan. De kom fram till att den var för smal, bara 5,3 meter. Det framgår av deras svar att det varit en helt annan femma om det gällt en bred gata. En bred gata är nämligen mer än 5,5 meter. De mätte också gångbanorna som tillsammans inte var bredare än 2,8 meter. När det dessutom befanns att gatan var belagd med gatsten var det förkyllt för konsten.* Men för att inte beskyllas för tjänstemannavälde sände de ärendet på remiss till gatukontoret, som redan samma dag avstyrkte: "Markeringarna skulle på ett icke önskvärdt sätt avleda trafikanternas uppmärksamhet", hette det. Björkhem skriver: "Kan ni inte se det framför er? De stackars bilförarna som hänger ut ur sina bilar och blickar på ett ominöst tre millimeter brett (jag har mätt

DET SVENSKA SPRÅKETS UTVECKLING och, tyvärr, fortskridande förfall, har sedan decennier utmanat och sporrat Uarda-Akademien. Några Lukasbröder, under ledning av ordboksredaktören **S Ola Thulin** och akademiens i dagarna avstuttna praeses **Olof Jarlman**, har ställt samman ännu en ordbok – den elfte samlingen sedan det gryende 1960-talet – och med illustrationer av **Christer Liljemark**. Årets utgåva rymmer 632 ord, många nya och många gamla som nu får ny betydelse. *Finis* bjuder här på några tankvärda ord. Låt oss börja med ett som känns rykande aktuellt: **VIRROLOG** vingelpetter

◆ **GALLERI S:T PETRI** var ett experimentellt idélaboratorium som drevs av den franske konstnären Jean Sellem (bilden) och Marie Sjöberg-Altemani mellan 1971 och 1982 och fokuserade på internationell idébaserad konst, särskilt den som hade svårt att ta plats i kommersiella och institutionella sammanhang.

på min egen penna, kanske har de andra i Japan) blyertsstreck – därigenom spridande död och förintelse på S:t Petri Lilla Kyrkogata." Han konstaterar så att det naturligtvis är alldeles befängt att stadens "bovångare" fördriver sin tid med att beivra blyertsstreck, men att frågan är större än så. Den handlar om konstens frihet. Och om det fria ordet. Eller i det här fallet det fria strecket: "Hade polisen insett det tror jag att Fukiko hade fått slänga ut färgburkar på gatan om hon velat. Men blyertsstreck är alltför främmande för vår konstsmak."

Örjan Björkhem rapporterar även om sitt besök på galleriet: "Hon hade ritat parallella blyertsstreck, dels på papper, dels på stenar, några streck vred sig till och med i spiral. En konstförfaren flicka, parallellare streck har jag sällan sett." Han skriver att strecken inte "talade till honom", och att han efteråt stod länge ute på gatan och beundrade det obefintliga strecket och insåg att Lund blivit ett konstverk rikare: "Ett som gatukontoret aldrig kan skrubba bort ens med hjälp av trafiksektionen."

En bild från Lund för 40 år sedan, tankvärd i dessa dagar då halva staden tvingas att följa orange vägvisning i väntan på att "den stora spårvagnsdrömmen" ska bli verklighet. ■

▼ PER LINDSTRÖM

VÅRDSLÖS utan behandling | **VÅGHALS** (*anat.*) dubbelhaka | **ACKVEDUKT** (*arkitekt.*) suckarnas bro | **ALKOHOLSKATT** (*arkeol.*) vinkällare | **ALTARTAVLA** prästblamage | **BRÅKSTAKE** (*mat.*) räknesticka | **CAN-CAN** undervisning | **CUBISM** (*konst.*) karabisk konstgren | **DOKTORSGRAD** feber | **EKORRE** digital korrespondent | **GLASYR** överförfriskad | **GENSVAR** DNA-test | **GLADPACK** trevliga huliganer | **GROGGLA** söka efter sprit på nätet | **HÖGHUS** (*arkitekt.*) opiumhåla | **LÖPELD** olympiskt varsel | **VANLIGTVIS** normalbegåvad | **SYSTEMVETARE** vinexpert | **METROLOG** (*tekn.*) tunnelbaneexpert | **MÅLGÖRARE** kock

I NÄRBILD: PETER LÖWEGREN

Det är tidig maj, 15 grader i luften, äppelträden står i blom. Allt andas behag. Framför mig sitter Peter Löwegren, lätt tillbakalutad, iklädd solglasögon, blå kavaj, ljusblå skjorta, vita linnebyxor och en stråhatt av stetsonsnitt. Vi befinner oss i trädgården till det hus där Peter bor tillsammans med sin hustru Marie.

”Jag har haft en enastående tur i livet!” utbrister han sedan vi klarat av de obligatoriska preludierna om pågående pandemi.

”Jag har två fantastiska barn och har haft en enastående intressant yrkesbana.”

Till fördelarna i tillvaron räknar han också den att ha fått växa upp och verka i Lund. Han framhåller att atmosfären här är vänlig och inkluderande. Intresset för bildning och kultur är stort. Vi talar om den så kallade lundaandan, om det finns en sådan och vad den i så fall kan innebära. Peter hävdar med bestämdhet att visst existerar lundaandan. Den karakteriseras bland annat av kritisk distans, ironi och humor. »Alla definierar naturligtvis sin egen lundaanda. För min del innebär den att man inte tar sig själv på alltför stort allvar». Efter en kort diskussion som för i alla möjliga riktningar hinner vi konstatera att det i Lund visst finns personer som tar sig själva på största allvar och vi enas om att Lund också kan upplevas som en sluten och hemlig stad som inte alls är lätt att komma in i.

Hur som helst är Peter en sann lundaentusiast och var förmodligen så redan i prenatalt tillstånd. Han är med Niklas Törnlunds benämning »förlundad». Han växte upp innanför stadens medeltida vallar, först på Bredgatan 4 därefter i en våning nära Clemenstorget. De första årens skolgång skedde på Seminarieskolan. Därefter följde gymnasiestudier med helklassisk linje på Spyken. Latin läste han för den legendariske privatläraren Mentor, Gunnar Holmstedt. »Alla gick hos honom», framhåller Peter med emfas.

Förutom sin familj tycks Peter Löwegren älska tvenne ting: traditioner och munter samvaro. Det finns ett starkt stråk av nostalgi i denna syn på traditionen, vilket bland annat yttrar sig i en apparition med framträdande inslag av retro. Hit hör den vaxade mustaschen liksom flugan som denna avspända vårdag visserligen saknas på sin plats.

I den löwegrenska traditionen ingår också tillhörighet i Lukasgillet. Peters pappa, Yngve Löwegren (1899–1991), docent i zoologi och intendent för Zoologiska museet, var gilletts sekreterare mellan 1962 och 1973. Han finns avbildad på flera Lukasplanscher och han var en av redaktörerna för boken *Lukas 1898–1973*. Dessutom är han författare till ett antal böcker i skiftande ämnen. Han var något av en polyhistor, en mångkunnig person med djupa kunskaper inom såväl naturvetenskap

Foto: PER LINDSTRÖM

◆ **MÄNNISKANS BÄSTA VÄN** På julkillet 2014 konstaterade bildpresentatören att vi här hade ett bekant ansikte. **Peter Löwegren** (f 1954) var då inte bara uppskattad skattmästare i vårt gille utan också en omskriven kyrkopolitiker representerande POSK (Partipolitiskt obundna i Svenska kyrkan) – bland annat ordförande i diakoninämnden.

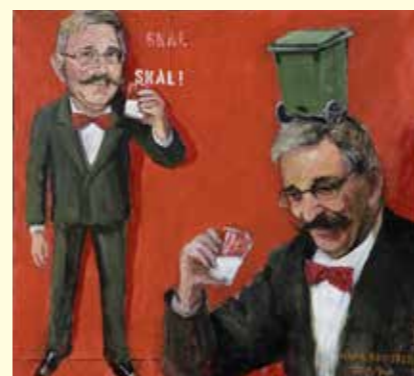
Vid ett oanmält besök hos några långtidsarbetslösa på arbetsträning ska han ha sagt något om »döva jyckar» vilket några uppfattade som kränkande. Själv förnekade han att han sagt så. Men kanske var det en freudiansk felsägning?

Vår Lukasbroder gick då i väntans tider – på en golden retrievervalp – och hade mer än en gång ytrat något om »voffsingar», senast vid ett besök på Handelsbanken (!) för att se till gilletts pengar.

Saknaden efter en tidigare fyrbent livskamrat, kanske också avsaknaden av skäll, kan ha framkallat abstinensbesvär som lett till denna eventuella felsägning? ◆ Lukasmålare: Thomas Holm

Foto: PER LINDSTRÖM

◆ **MAJMÖTE I AUGUSTI** hos **Maj Vitestam** i Kivik, en tradition som går tillbaka till Göstas dagar – här Robert Hofbauer, Maj och Peter sommaren 2015.

◆ PÅ FINIS OMSLAG

hittar vi denna gång planschen »SKÅL!» från 2009 (något beskuren) då Peter utkämpade en juridisk strid med Lunds Renhållningsverk gällande »förflyttning av sopkärl på en grusad gång». Peter vann och firade sin seger över »sopgubbarna» med att skåla i mjölk... I Lukas brukar vi se Peter skåla i andra drycker. ◆ Lukasmålare: Mats Rydstern

»Alla definierar naturligtvis sin egen lundaanda. För min del innebär den att man inte tar sig själv på alltför stort allvar.»

som humaniora. Yngve Löwegren hade ett starkt konstintresse och räknade åtskilliga av samtidens konstnärer som sina vänner.

Efter gymnasiet studerade Peter juridik och ekonomi. Under ferierna arbetade han som reseledare, något som så småningom ledde till att han blev managing director inom Scandorama. Varhelst han sig i världen vänder känner han sig hemma. Han orienterar sig hemtamt i den wienska Pratern, har befarit samtliga sträckor på den 13 000 kilometer långa Autobahn, han känner till varje bemärkt byggnad i de europeiska huvudstäderna, har intagit öl på varenda Kneipe i Berlin och är väl bevandrad ifråga om tyska förbundsstater och österrikiska förbundslander.

Att Peter tycker om att umgås yttrar sig i att han förutom Lukasgillet ingår i praktiskt taget varje manlig sammanslutning av dignitet i Lund: Lundaakademikerna, CC, SHT, Knutsgillet. Och i Malmö tillhör han Heimdall och Traveller's Club. Det är egentligen bara Knutsgillet i vilket även kvinnor ingår.

Han är känd som vänsäll och gästfri. Bland vännerna ingick Hans Jerenäs, även han Lukasbroder och som yrkesman grundare av framgångsrika företaget Dogman AB. Peter anställdes i rörelsen och var dess VD mellan 2001 och 2007. Sedan 2011 har han varit verksam i OP Learning. Peter är ständigt på resande fot. På min fråga vilken typ av företagsamhet han jobbar inom svarar han aningen svepande att han är VD i företag som sysslar med globala on-line-utbildningar, somliga i FN:s regi.

Med sin känsla för arv och gammal hävd var det en självklarhet för Peter att vara med i Lukasgillet. Genom åren har han visat ett starkt engagemang för bildkonsten och dess utövare. Styrelsen tillhörde han mellan 1997 och 2019, där han verkade som sekreterare, skattmästare och vice älderman. Sedan Gösta Vitestam gick ur tiden har han med förnuft och känsla skött parentationerna över hädangångna bröder i Lukas.

Tidig morgon liksom sen kväll kan man iakttä den välbekanta löwegrenska siluetten glida fram längs kända lundensiska stråk på promenad med Douglas, familjens golden retriever. Han promenerar gärna och ofta; han går långt och länge. Genom åren har han förvisso fått sina törnar. Allt har inte varit guld och gröna skogar. Men denna majdag är tillvaron generös. Bokarna lyser med sin spåda grönska, vitsipporna glimmar i det dunkla gräset därunder. Det är Peter Löwegrens lyckliga dag – en bland många: »Jag har haft en enastående tur i livet!» ■

JOHAN STENSTRÖM

Lukas var, som alla i gillet vet, inte bara läkare utan också målare och evangelist. Vad har han att hämta i Japan? Det finns åtskilligt att ta med sig hem och reflektera över. Tokyo är för många första anhalten i Japan, och blev så också för oss. Det är världens i särklass största stad med mer än 35 miljoner invånare. Shinjuku stationen är världens mest trafikerade och passeras dagligen av cirka 3,7 miljoner resenärer. Kollektivtrafiken fungerar, bilparken är modern. Arkitekturen är spännande. Fokus är på framsteg och förändring, på högteknologi, vilket samtidigt kombineras med en stark känsla för traditioner.

Även Kyoto, den gamla kejsarhuvudstaden med tempel, trädgårdar och palats, är samtidigt en modern storstad på 1,5 miljoner invånare. Kyoto besöks av omkring 35 miljoner turister varje år, vilket är i mesta laget även för det välorganiserade japanska samhället. Som en flod väller turisterna fram mot de märkvärdiga trädgårdarna, templen och palatsen t ex den Gyllene paviljongen, där till och med stuprör och hänggrännor är täckta av bladguld.

Japan är välbekant och exotiskt på samma gång. Landet förefaller välbekant genom att arkitekturen i storstäderna påminner om den moderna arkitektur, dominerad av material som glas, stål och betong, som man också ser i storstäder i västvärlden. Det är samtidigt exotiskt genom sina tempel, genom bevarade områden med traditionell japansk träarkitektur, genom alla skyltar på japanska – och genom bristen på gatunamn i vissa områden. Men det går utmärkt att navigera med hjälp av appar där hotell, sevärdheter och stationer är angivna.

Så småningom blir det emellertid allt tydligare att bakom även det som verkar välbekant finns betydande kulturella skillnader. Viktiga japanska värden inkluderar familjen, artighet, hårt arbete, renlighet, sparsmakad och stram estetik, en känsla för naturens bräckliga skönhet, en raffinerad trädgårdskonst, att inte tappa ansiktet – säkraste sättet att göra bort sig är antagligen att bli arg. Mental kontroll är ett viktigt inslag i zenbuddhismen, en av de dominerande religionerna.

Känslan för naturens bräckliga skönhet, som avspeglas i konst och kultur, är ett centralt och gammalt tema även i den rika japanska lyriken. Redan på 900-talet skrev poeten Funya no Asayasu, i Shozo Matsushitas och Per Erik Wahlunds tolkning:

*Daggbestrött glittrar
Det höstliga fältets gräs
En vindstöt! Förbi –
Och likt oträdda pärlor
Skingrad den vita daggen*

Den strama och sparsmakade japanska estetiken, som beundrades av bl a Steve Jobs, slår igenom inte bara i inredning och utformning av klassiska japanska hus, i konstföremål och

Foto: AGNETA LJUNGBERG

◆ LUKASGILLET'S ÄLDERMAN och det heliga berget Fuji.

i eleganta lackarbeten utan också i hur maten serveras. Den japanska frukosten kan bestå av ett dussintal smårätter, utsökt serverade. Detsamma gäller middagarna. I flera ryokan, traditionella värdshus, intog vi måltiderna, klädda i kimono som alla andra gäster, efter bad i varma källor. Japan är vulkaniskt och här finns gott om geotermiska varma källor. I Hakone, som vi besökte, har de varma källorna lockat besökare längre än Lunds domkyrka har existerat. Här finns också en skulpturpark som överträffar Louisiana.

Skulle man kunna ställa ut en flygel i någon av de underjordiska gångar som leder fram till T-centralen i t ex Stockholm utan att den snabbt skulle bli nersprayad eller vandaliserad på andra sätt? Knappast. Men i Japan kan man. Vem som ville – och kunde – fick spela på den flygel vi såg i en sådan underjordisk gång. Vi upptäckte inga spår av den vandalism som är så vanlig i västerländska storstäder. Hur är detta möjligt?

Det japanska samhället är ett homogent, hierarkiskt samhälle med en stark social kontroll. Det senare skapar klarhet, reglerna är tydliga, men innebär också en begränsning av möjligheterna till individuella krusningsprång. Det är t ex mer sannolikt hitta en tusenlapp på gatan än att hitta en plastpåse eller annat skräp som någon kastat – det förekommer inte. Man tar med sig sitt skräp hem, om man inte hittar någon papperskorg att kasta det i.

Religiositet? De dominerande religionerna är Shintoism och Buddhism. Kristna och muslimer är i klar minoritet. Många små tempel fanns här och där längs gatorna, ibland inkämda mellan höghus, även i större städer. Människor stannade då och då till framför templet, bugade, mumlade någonting, klappade två gånger i händerna, offrade en peng – och skyndade sedan vidare för att fortsätta med vardagsbestyren.

På Koyaberget (Koya-san) finns flera kloster på 1000 meters höjd där turister kan övernatta. Det blev en unik och i vårt fall mycket vegetarisk upplevelse. Här finns också den berömda skogskyrkogården där bland cederträd – som kan vara mellan 400 och 600 år gamla – flera av japans mäktigaste familjer har sina gravplatser. Ett överraskande inslag var att stora och framgångsrika företag som Nissan och Panasonic har gravplatser där. Enligt

vad jag fick höra kunde det vara det en löneförmån för höga chefer i dessa företag att bli gravsatta där.

Tågen går och kommer i tid. Signalfel, nedfallna ledningar, och krånglande växlar ... Det hörde vi aldrig talas om. Express-tågen, som kan köra i upp till 350 km i timmen, stannar en minut på stationen. Då ska de passagerare som vill stiga av hinna göra detta och nya passagerare hinna att gå på. Hur är det möjligt? Tågen stannar så att dörrarna hamnar mitt emot på perrongen angivna platser. Påstigande går i förväg till rätt ställe på perrongen och ställer sig i kö där. Där det tydligt är angivet var påstigande och var avstigande ska stå så att de inte kommer i vägen för varandra. Det fungerar. Vad kan SJ och Skånetrafiken lära? I stort sett allt.

En kuriositet på många stationer var fågelsången. Fågelsång var inspelad för att motverka självmordstankar, frestelsen att kasta sig framför ett framrusande tåg. Vilken evidens som fanns för att detta fungerade vet jag inte. En annan nyhet för oss svenskar: när konduktören lämnade kupén, vände han eller hon sig om mot passagerarna och bugade artigt.

Vid ett tillfälle skulle vi ta ett tåg från en mindre ort till en större, där vi skulle byta till ett expreståg. När vi kom fram upptäckte jag att jag saknade min ryggsäck. I stressen hade jag satt den på perrongen medan jag bar in annat bagage i lokaltåget och hade glömt den där. Några telefonsamtal ringdes, och det

»Känslan för naturens bräckliga skönhet, som avspeglas i konst och kultur, är ett centralt och gammalt tema även i den rika japanska lyriken.«

Foto: GÖRAN HERMERÉN

◆ GYLLENE PAVILJONGEN, Kyoto, och "del av en måltid".

visade sig att ryggsäcken fortfarande stod kvar på samma plats. Detta var en angenäm upptäckt för mig, som en gång blivit bestulen på min ryggsäck med pass, körkort och pengar på tåget mellan Köpenhamn och Lund. Jag hann dessutom ta lokaltåget tillbaka, hämta ryggsäcken, och hinna i tid till expreståget.

Vi såg också ett logistiskt effektivt sätt att ordna köer på en flygplats med hjälp av tre skyltar med siffrorna 1, 2 och 3: den första för de som satt närmast fönstret i flyget, den andra kön för dem som satt i mitten, och den tredje för de som satt i gången. På så sätt gick ombordstigningen snabbt och smidigt och man slapp det vanliga kaoset hemma där de som har fönsterplats ofta kommer sist och passagerarna blockerar för varandra i gången så att tid förloras.

Familjens ställning är stark i Japan, och åsikterna i den grupp man tillhör väger tungt. Samförstånd är viktigt. Som en kuriositet kan nämnas att familjen Hondas andra familjeöverhuvud föddes 1631, året innan Gustav II Adolf stupade vid Lützen. Han fick en gedigen och allsidig utbildning och var också en mycket skicklig tecknare, vilket demonstrerades i det museum familjen Honda byggt för att visa sin samling av utsökta japanska konst- och kulturföremål.

Familjen är viktig, men allt färre barn föds. Boytorna är begränsade, arbetstiderna långa och en förstklassig utbildning dyrbar. Befolkningspyramiden har ändrat utseende där som på många andra håll. Från att tidigare varit mer triangelformad blir den nu alltmer rektangulär; allt färre ska försörja allt fler. Arbetskraftinvandring behövs men språket försvårar – det japanska alfabetet har tre olika teckenuppsättningar – få utlänningar lyckas lära sig språket perfekt. De vanligaste hälsnings- och tackorden är dock inte svåra att lära sig, liksom reglerna för hur man överlämnar gåvor och pengar. ■

▼ GÖRAN HERMERÉN

EN FÄRG: GRÖN

”ETT MYCKET VANLIGT OMDÖME om de gröna färgerna är att de äro behagliga och vilsamma för ögat.” Så skriver teknikforskaren Carl Sahlin i boken Ett skåniskt färgeri från 1928. Och i detta instämmer väl de flesta; grönt anses vara lugnande och uppfriskande. Det gröna har länge förknippats med fruktbarhet, friskhet och växtlighet; enligt Goethe är ”livets gyllne träd” grönt – i motsats till all teori, som är grå. Grönt är också ungdomens, hoppets och den grönskande vårens färg. Flera skånska gator erhöi under medeltiden namn som Grønegade, Grønæ gadhe, troligen därför att de var grönskande, gräsbevuxna. Den lugnande och behagliga sidan av den gröna färgen bidrog säkert till att man i trafiksammanhang en gång valde grönt ljus som klarsignal. Grönt är ibland också symbol för ”fritt fram”.

Men grönt kan vara negativt: gröna ögon, med grönt ljus i pupillen, och grönbek ansiktsfärg har tolkats som tecken på girighet, osundhet, fruktan, ilska, avund och svartsjuka; välkänt är Shakespeares uttryck för svartsjuka: the green-eyed monster. Och skogsrädet som troddes vara försett med gröna ögon var enligt folktron farligt för männen.

Länge har grönt och fågelnamnet gröngöling i många språk också använts om unga, omogna, oerfarna människor, dels med tanke på grönt fruktkart, dels möjligen med syftning på den (gul)-gröna färgen på nykläckta fågelungars näbb.

Sedan 1970-talet har grönt i samband med gröna vägen fått betydelser som ’miljövänlig, som framhäver miljöhänsyn’: grönt el, grönt turism. Ett slags grönt våg drar sedan några år fram inom konsten, och många konstnärer ägnar sig åt att med sin konst försöka bekämpa klimatförändringarna.

Grönt, som är ett gemensamt germanskt ord, är bildat till stammen i verbet gro ’börja växa och utvecklas’ och syftade ursprungligen på gräsets och bladens färg.

Lönnars gröna färg har stimulerat Fredrik Sjöberg till följande betraktelse: ”Lönnens blommor är gröngula och de späda bladen gulgröna, just så, inte tvärtom. På håll bildar blandningen av dessa två nyanser en tredje, så vacker att språket saknar ord för dess beskrivning.” ■

BO BERGMAN

EN BOK: VIN OCH LITTERATUR I SKÖN FÖRENING

Vinets värld är, vilket är väl känt för den som försökt förstå den, en synerligen mångfacetterad skapelse. En spännande och mycket givande aspekt är vinets roll i den svenska litteraturen.

Johan Stenström, professor emeritus i litteraturvetenskap, tillika vice ålderman i Lukasgillet, har skrivit *Ordet och vinet* (2019, CKM Förlag). I den beskrivs hur vinet kom till Sverige i samband med vårt lands kristnande och dess roll i kulturen och litteraturen fram till början av 1900-talet. Med lätthet bär han sin omfattande kunskap om både ordet och vinet och för sin läsare med på en nöjsam och lärorik resa genom vinets och litteraturens världar.

Boken är kronologiskt upplagd med kapitel insprängda om olika vintyper vilket ger författaren stor frihet att å ena sidan vara generell, å den andra sidan gå på djupet vilket förstärker läsoplevelsen. Citerade blir de kända storheterna, men även många för mig hittills okända författare.

Tydligt framstår Bellmans centrala roll för skaldandet om vinet där han blandar vin, sång och erotik på ett unikt vis. Strindberg får ett eget kapitel där det bland annat framgår att han rapporterat från Frankrike när vinlusen härjade och ruinerade odlarna. Vinet förekommer flitigt i hans verk och får symboli-

»Strindberg får ett eget kapitel där det bland annat framgår att han rapporterat från Frankrike när vinlusen härjade och ruinerade odlarna.«

sera såväl arbetarklassens tilltagande makt som tecken på slöseri och dåligt omdöme. När han mot slutet av sitt liv bjuder yngre författare och kulturpersonligheter på supé fattades det inget i dryckesväg, favoritvinet kom från Beaune i Bourgogne.

Sist i boken återfinns Gunnar Ekelöf med dikten ”Vinranken” där vinets mystiska förmåga att påverkas av minnet av sin blomningstid och jäsning kommer att omfatta mänskligheten och dess förbindelse och gemenskap med de som gick före:

... Så påverkas vi levande av de döda
som när de hade sin ungdoms tid
Så lever de små sporererna i deras jästa vin
så stiger den i dem som en gång älskade

En tankeväckande bild. *Vinet och ordet* är ett sant läsnöje som rekommenderas varmt.

TOMAS ERIKSSON

